

ספר

שאלות ותשובות

מהרי"ק

הישנות

לרבנו רבי יוסף קולון

אשר חי ופעל אחרי תקופת הראשונים
וממנו אבן-פינה לשו"ע והפוסקים

ערוך ומוגה עפ"י כת"י פארמא ודפוס ראשון
בתוספת תשובות חדשות מתוך ספרים וכתבי-יד
וקונטרס הארות וחידושים מגדולי הדורות
עם

ציונים והערות, השוואות וחילופי גירסאות

מהרבנים הגאונים

רבי שמואל ברוך הכהן דויטש
רבי אליקים שלזינגר

הוצאת מכון תורני - ספרותי

אורייתא

פעיה"ק ירושלים תשמ"ח

ואשר כתבת וז"ל: ועוד הוקשה אלי איך הוה בעי למימר דר' יוחנן סבירא ליה כההיא דר' יודא דאין לוקה וכו' עד והא לר"י לקי בכל לאו הניתק לעשה כו' עד כדפירש רש"י פרק שלוח הקן (קמא, א) גבי זה הכלל כו' עד ופירש שם רש"י אי לאו קיימו (תו') תוך כדי דבור למאן דתנא קיימו ולא קיימו ור"י הוא דא"ל לתנא תני קיימו

ועל אשר חזרת והקשית על ההיא דאונס שגרש כו' (תמורה ד, א) אין צריך להשיב כלל כי לפי שיטתך המוחלטת הקשית דאדרבה ר' יוחנן הוא דתני בטלו ולא בטלו ומשום הכי קאמר דבעמוד והחזיר קאי ואזיל לטעמיה.

שורש קלה

שאלה ראובן נטען מלאה אשת שמעון שבא עליה בעוד היא א"א ואח"כ גירשה שמעון. והלך יעקב אבי ראובן והשביע את ראובן בנו שלא ישא את לאה הנ"ל. ובין כך יצא קול איך שראובן קדש כבר את לאה קא מיבעיא ליה אי ראובן מצי (למכניס) [למיכנס] לאה או לא.

תשובה, ועלא) הנטען הנשבע, שקדש, הנה לא באר שאלתך האם על ב"ד מצווין להפרישו או אם האשה חובעת שיוציאנה כיון שאין יכול לכונסה מחמת השבועה. ואם על ב"ד הייתה השאלה הלא ידוע הוא הדברים המכוערים אשר נזכר בתלמוד (יבמות כד, ב) ואותם שהוסיף רבינו משה

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (ה) צ"ל ניתן. (ו) צ"ל שהקשית. (ז) מיותר. (א) צ"ל על.

3. כ"ה גירסת רש"י ותוס' אבל גירסת רמב"ן וריטב"א וש"ר כגירסת השואל.
4. מכות טו, א ד"ה הניחא.
1. הלכות אישות פכ"ה הלכה טו.

ורבי מאיר² ע"פ הירושלמי³ ולדון מה יקרא דומה לאותם הנזכר בתלמוד בבלי וירושלמי הלא אין זה תלוי כי אם בשקול דעת הדיין⁴ ועל כיוצא בזה אין לו לדיין אלא מה שעניו ראות. ואולם כדי להרכות בחקירות בכל כיוצא בזה נראה לע"ד שלא מן השם הוא ואין כבוד אלקים חקור דבר זה, אך למעלי' עיי'נ' בהתגלה הדבר ע"י עדים שראו דבר מכוזר חלילה וחס. אלא נראה לע"ד דבזה מצווין להפריש בנט⁵ ואם לא ירצה הנטען לשמוע לישמתי' עד דמגרש לה מק"ו דמקדש תוך ג' חדשים לאחר מות הבעל⁶ ואף על גב שיש היתר לאיסורו ואיכא למימר דלאו לאיסורא איכוין אלא שהוא ירא שאם ימתין עד אחר ג' חדשים שמא תחזור בה או יקדמו אחר. כ"ש וכ"ש בנדון הזה דהו' קידושין שלא נמסרו לביאת היתר ופשיטא שאין לומר דאדרבה היא הנותנת דמשום דהאיסור קל וגם יש היתר לאיסור⁷ משום כן יבא לזולל יותר ולכך החמירו להצריכו לגרש פן יבא עליה באיסור אבל הכא שהאיסור חמור וקרוב להיות דאורייתא וגם אין היתר לאיסורו לא יבא להקל. ודכוותה תרצו התו' בלשון אחד דפ' החולץ (יבמות לו, ב) גבי הא דקשיא לן מההיא (סוטה כד, א) דפרק ארוסה ושומרת יבם, חדא שהרי כתב מהר"ם⁸ וז"ל אין להביא ראיה ממה שתרצו התוספות דהתם בפרק ארוסה כיון שנסתרה אסור מדאורייתא וכו' עד דיש לחלק חלוק אחר דווקא התם הוא דלא חיישינן משום דמאיסה עליה ושונא ליה⁹ כיון דנסתרה תחתיו אבל בעלמא חיישינן עכ"ל. הרי לך אף על גב דאסירא עליה מדאורייתא שהרי קנא לה ונסתרה אפילו הכי סבירא ליה למהר"ם דהיה לנו להצריכה ממנו גט אי לאו משום טעמא דשנא לה¹⁰. ועוד נשאל למהר"ם⁹ על מי שקדש תוך ג' חדשים והיא נדה וטרם שתטהר מנידותה יעברו ג' חדשים וכו' והשיב וז"ל בהא ודאי פליגני עלך דאיכא למימר דדווקא בההיא דסוטה שהיא (שונאיתו) [שונאתו] והוא שונאה מחמת שקנא לה ונסתרה תחתיו הלכך ליכא למיחש התם אבל בעלמא דלא שנא ליה¹¹ אפילו באיסור כרת שהוא חמור יבוא עליה, ועוד נשען על התירוצ' האחר מתוך דלא מפלגי בין איסור חמור לאיסור קל. ועוד דאפילו לאותו תירוצ' שתרצו התוספות דבההיא דסוטה

קצור ופסקי השורש

על דבר הנטען שקדש אחרי שנשבע לאביו שלא ישאנה. — אם יש עדים שראו דבר מכוזר, אשר לפי ראות עיני הדיין ולפי שקול דעתו דומה הוא לדברי' הנזכרים בתלמוד בבלי ובירושלמי, על ענין כזה ב"ד מצווים להפריש בנט, ואם אין הנטען רוצה לשמוע כופי' אותו. אך אין נכון להרכות בחקירות בכיוצא בזה כי אם אחר התגלע הדבר ע"י העדים. ואם האשה היא התובעת שיפטרנה מאחר שלא יכול לכנסה מחמת השכועה, הדין עמה, ויעשו ב"ד דרך בקשה, ואם לא יאבה לשמוע כופין אותו אם היא באה מחמת טענה דחוטרא לידא וכו', מאחר שאין תקנה להמתין עד שיתפייס האב שהשביעו ויתיר לו לישאנה.

ומ"מ כדי להסתלק מכל ספק היה נראה לע"ד לעשות כמו שכתב רבינו תם בתשובה¹⁰ גבי אומרת מאיס עלאי וז"ל אך כל רבותיי שוים בדבר תגורו באלה חמורה על כל איש ואשה מזרע בית ישראל ועל כל הנלוים עליהם שלא יהיו רשאים לדבר עמו ולישא וליתן עמו ולהרויחו ולהאכילו וללוותו ולהשקותו ולבקריו בחלותו. ועוד יוסיפו חומרות כרצונם על כל אדם אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזאת שבוה אין כפייה עליו שאם ירצה ימצא לו מקום והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה אך אנו נתפרד מעליו עכ"ל ר"ת, הרי לך דאף על גב שכתב שכל הכופה לגרש בטענה מאיס עלאי מרבה ממזרים בישראל כמו שכתוב באותה תשובה עצמה וכן כתב גם המרדכי בשמו בפרק אעפ"י¹¹ אפילו הכי מתיר בכה"ג דלא חשיבא ליה כפיה וכיוצא בזה כתב גם הסמ"ק במצות חליצה ולעיי' בה מר.

ואם האשה רוצה שיוציאנה כיון שאין יכול לכונסה¹² נראה לע"ד שהדין עמה ויעשו ב"ד דרך בקשה. ואם לא יאבה שמוע לדברי' חכמים נר' לע"ד שיכולים לכופו אם היא באה מחמת טענה דחוטרא לידא ומרא לקבורה. וכן השיב רבי שלמה בן אדרת¹³ על המקדש קידושין שלא נמסרו לביאה ואין נראה לע"ד לומר כאן שנמתין מלכופו משום שמא יתפייס האב המשביע ויתיר לבנו שישאנה מפני כמה טעמים אשר לא חשתי להזכירם מצורף כי לפי דעתי האשה הזאת לא ניחא לה בהוצאה.